

Losse waarnemingen 1988

Piet van Vliet

Inleiding

Dit artikelje doet een greep in de losse waarnemingen. Het heeft even tijd gekost, maar we beginnen nu afgeronde delen in de computer te krijgen. Een geschikt moment om daar ook eens wat mee te gaan doen. Toevallig is 1988 het eerst compleet en kunnen we nu daarin eens rondkijken. Dit is iets anders dan het bekende verslag dat elke keer in de Fitis verschijnt over de interessante waarnemingen van de afgelopen periode. Hieronder gaan we de waarnemingen zelf eens beter bekijken. We gaan bijvoorbeeld eens na hoe vaak en waar we plegen waar te nemen.

Voorgeschiedenis

Sinds mensenheugenis worden al waarnemingen gedaan. Als vogelwerkgroep doen we dat dus ook al een hele tijd. Het is altijd al moeilijk geweest grip te krijgen op losse waarnemingen. Omdat ze nogal losjes verzameld worden, moeten we voorzichtig zijn met het trekken van conclusies uit het materiaal. Tot voor 1986 werden allerlei soorten briefjes met losse waarnemingen ingeleverd. In 1986 zijn we begonnen met het systematische vastleggen en verzamelen van deze waarnemingen. Op 1 januari van dat jaar introduceerden we waarnemingskaartjes. De indeling daarvan hield al rekening met latere verwerking in de computer. Na enig rondkijken bleek dat er nog nauwelijks gestandaardiseerde programmatuur bestond en besloten we zelf maar iets te maken. Dat werd een eenvoudige database-opzet (D-Base III Plus). Hiermee is een jaar of twee gewerkt. Het lukte echter nog niet alle waarnemingen in te voeren. In 1990 verscheen een heus pakket op de markt, AVES genaamd, waarmee onze waarnemingen nog beter verwerkt konden worden. Na de aanschaf zijn we nu druk bezig de achterstand weg te werken. Vooral voor de uit te brengen Avifauna hopen we hier gebruik van te kunnen maken.

De losse waarnemingen in 1988

Om maar te beginnen met het eindresultaat: er zijn 2424 waarnemingen gedaan. Dit betreft 195 verschillende soorten met een totaal aantal van 14024 exemplaren.

Dit zijn dus teveel soorten om allemaal in een tabel te presenteren; we moeten dus wat selecteren. Eerst maar eens een top tien van de meest waargenomen soorten.

Tabel 1. Top-10 van de soorten met de meeste waarnemingen.

Soort	Totaal waarn.	Totaal exemplaren
1 Sperwer	178	229
2 Bruine Kiekendief	102	138
3 Kemphaan	78	1258
4 Groenpootruiter	67	120
5 Zeekoet	67	206
6 Lepelaar	64	239
7 Beflijster	64	165
8 Regenwulp	63	418
9 Buizerd	61	75
10 Roodhalsfuut	59	84

Ter toelichting moet gezegd worden dat de eerste jaren er naar gestreefd werd een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van een aantal soorten. Daarom zijn de roofvogels hier goed vertegenwoordigd. In de nieuwste handleiding worden van deze soorten vooral de broedgevallen gevraagd. Er zullen tegenwoordig dus veel minder Sperwers gemeld worden.

Los van de roofvogels is de top 10 toch wel wat verrassend. Het valt wel op dat het bijna alle vrij grote of opvallende soorten zijn. Dat zegt iets over de waarneemkans. Het zijn in ieder geval soorten die door iedereen graag genoteerd worden.

De top-5 van soorten met hoogste totaal aantallen, gepresenteerd in tabel 2, is nog verrassender. Hier zitten verschillende invloeden achter. Het zien van opvallende aantallen is een criterium om een waarneming door te geven. De Grutto en Watersnip zijn daar goede voorbeelden van. Een waarneming van 670 Grutto's bij het plasje van Spaarnwoude (slaapplaats) spant de kroon. De ene Zanglijster betreft echter een totaal van een paar uur tellen op één teldag op de telpost Parnassia.

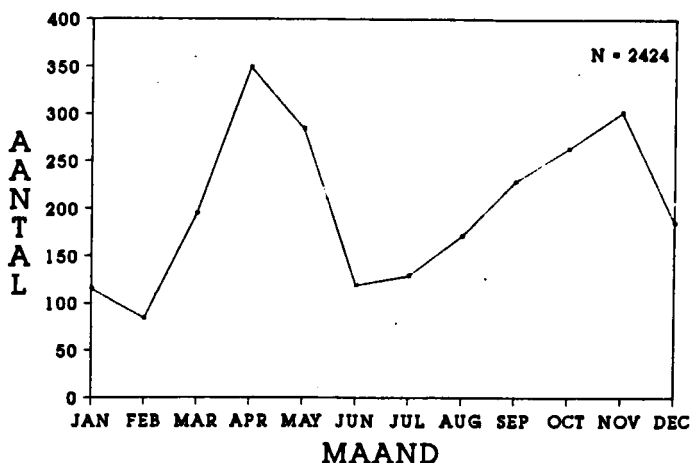
Leuk is ook dat op basis van deze gegevens een gemiddelde groeps grootte bepaald kan worden. Van de Sneeuwgorz kun je dus zeggen dat je er gemiddeld zo'n 15 in een groepje aantreft.

Tabel 2. Top-5 van de soorten met de hoogste totaal aantallen.

Soort	Totaal waarn.	Totaal exemplaren
1 Grutto	5	1330
2 Kempphaan	78	1258
3 Watersnip	4	962
4 Zanglijster	1	870
5 Sneeuwgorz	39	573

Als je naar de spreiding van de aantallen over de soorten kijkt, valt op dat 43 soorten slechts eenmaal gemeld zijn, waarvan 25 met ook één als het aantal exemplaren. Je verwacht daar de echte zeldzaamheden. Die waren en dan ook, bijv. Porseleinhoen, Kleinste Jager en Roodkeelpieper. Grappig is dat ook soorten als de Torenvalk en de Koekoek eenmaal gemeld zijn. De laatste was dan wel een rosse fase Koekoek.

Kijken we naar de spreiding over het jaar, dan is er duidelijk sprake van seizoensinvloeden. De grafiek in figuur 1 laat dan mooi zien. Vooral de trek doet zijn invloed gelden. We zullen dat straks ook zien. April is de beste maand met 349 ingezonden waarnemingen.

Figuur 1. Aantal ingezonden waarnemingen per maand.

Niet echt verrassend is daarom de top-5 van de gebieden met de meeste waarnemingen (zie tabel 3 en 4). Hier zijn de telposten nadrukkelijk aanwezig, maar ook de duinen en andere watervogelrijke gebieden.

Tabel 3. Top-5 van de beste gebieden, gesorteerd op oplopende volgorde van waarnemingen.

	Gebied	Totaal waarn.	Totaal exemplaren
1	Zuidpier	364	1549
2	AWD	349	802
3	Parnassia	282	2472
4	Reddingsbrigade	187	900
5	Kennemerduinen	177	846

Tabel 4. Top-5 van de beste gebieden, gesorteerd op oplopende volgorde van exemplaren.

	Gebied	Totaal waarn.	Totaal exemplaren
1	Parnassia	282	2472
2	Plasje Spaarnwoude	165	1972
3	Zuidpier	364	1549
4	Hekslootpolder	14	1094
5	Reddingsbrigade	187	900

Kijken we ook even naar het andere uiterste dan zien we dat plaatsen als Elswout, de Mooie Nel en de Zilk maar één waarneming opleverden. Het is echter niet zo dat dat betekent dat daar niets te zien was.

Tenslotte kunnen we nog iets zeggen over het gedrag van de waargenomen vogels. Bijna 1000 waarnemingen slaan op vliegende, meest langstreckende vogels. De rest, ruim 1400, is dus (even) aanwezig. Er werd in 1988 nog weinig gedrag gemeld dat wees op een mogelijk broedgeval: ruim 100 waarnemingen en dat betrof meestal zang.

Conclusie

Er zijn duidelijk voorkeursgebieden. Vogelaars gaan daar het liefst naar toe en melden dus onevenredig veel uit die hoek. Het lijkt mij echter helemaal juist dat plaatsen als de Zuidpier veel losse waarnemingen opleveren en daarmee kenmerkende plaatsen in onze regio vormen waar veel is te zien. Toch komen de echte losse waarnemingen ook vaak uit willekeurige hoeken, omdat het leuk is om die ene Bonte Vliegenvanger die je bij je huis ziet door te geven.

Tenslotte

Bovenstaande is een eerste en nog vrij oppervlakkige analyse van de losse waarnemingen. Er is natuurlijk veel meer mogelijk. Als andere jaren ook compleet zijn kunnen vergelijkingen nog betere inzichten geven. Maar het is nu al duidelijk dat de belangrijkste doelstelling, namelijk vaststellen wat er allemaal wordt gezien, goed wordt gerealiseerd. Het materiaal is nu via computerbestanden ook beter toegankelijk voor ieder die er wat mee wil doen. Wie dus een gericht onderzoek wil doen kan straks copieën van de bestanden of bepaalde selecties daaruit krijgen. U vraagt maar.

Dit artikel was niet zozeer bedoeld als oproep om mee te helpen de oude waarnemingen in te voeren. Assistentie blijft natuurlijk altijd welkom. Misschien is er nog iemand met hele snelle vingers?

Wel heb ik bij deze nog een soort noodkreet. We missen een pakketje waarnemingskaartjes uit 1987, nl. de Bijeneter t/m de Bonte Vliegenvanger. Wie vindt dat voor ons terug?

Als echte tenslotte: blijf de waarnemingen insturen volgens de richtlijnen van het rode boekje en we maken er met z'n allen iets moois van.

Piet van Vliet